

2011.02.25. Alkotmányoz(z)unk!?

Ha jól látom, itt egyedül én nem vagyok a politikához értő ember: arról tehát most is hallgatók. Kakukk-tojásos példát szokás még emlegetni: tiltakozom, a kakukk belepiszkít más fészékbe, én nem, bár méltatni és simogatni sem készülök. Newton III. törvénye talán ide is beapplikálható a hatás-ellenhatás kapcsolatáról. Mondókám 4/5-e bíráló lesz, s annak csak a bűvös 2/3-a jár ki a kormányoldalnak, a maradék az ellenzéké. Bornírt plenáris replika folyt a vitaanyagról pl. kedden, elképesztő szavakkal (a Kárpát-medencei dominanciánkról, a visszahívhatóságról, az előírható életvezetési elvekről, avagy a közösségi igény szindrómáról). Együttvéve ez a sok marhaság: mint mikor a macska ugatja az ebet.

Közjogról: szakmai tényekről és következtetésekről beszélek. Ez a közpolitikai kérdéskör maximum 1/3-a /ám valószínűleg a lényeg lényege/. Cseppben a tenger: zátonnyal, hordalékkal, cunamival. Sok megállapítás túlmutat az alkotmányo(zás)on (a közjog mással behelyettesíthető): súlyos következtetést, összehasonlítást, páthuzamot is megenged. Sok baj fakad egy töről: a kontrollálatlan, versenyképtelen hatalmi attitűdből származik. A növekvő bajokról már sokan értekeznek, ám **azok okáig ritkán és kevesen jutnak el. Két ok-csoportot** mondanék. Objektív színezetű ok az, hogy a '89-es rendszerváltozás sokak szemében nem sikertörténet, nem megszilárdult alkotmányos intézményi rend, hanem rossz dumával is elkenhető, visszafordítható állapot és tünet. Nem az, de valóban nem irreverzibilis: pláne ha nagyon piszkálják. Súlyosabb, veszélyesebb a másik, a szubjektív ok-csoport. Úgy hívják: hozzá nem értés, felkészületlenség, megszokása annak, hogy 3 link mondattal, rossz dumával bármi „kezelhető”. Leszólni és jól megcsinálni valamit nem ugyanaz: ám még ennek a felismerése is késik. A hiba-cunamit primitív magyarázkodás, a túloldalra mutogatás és siker-propaganda próbálja elfedni: és (majd) a nyiladozó értelműek kizárása, büntetése. Nem hogy B-terv, egy rosszabb scenárió, egy válság-variáns nincs semmire, de normális A-terv sincs az általam ismert, művelt jogi közigazgatási területeken. Konceptiótlanság, kapkodás, műveletlenség, alázat helyett dölyf, munka helyett szóinfláció viszi a prímet – a csúcsok csúcsán is, sőt ott igazán, és oda meg már szólni sem mernek. Nagyobb számban gyűlnek a gondok, mint születnek - rendre üres, tünet-értékű, semmiképpen sem perfekt – megoldások: egyszer, nem túl soká ránk ömölhet az egész katyvasz. Lehet, hogy az igazi, feszült, értelmes és tárgyilagos munkához nem szokott ifjak mégis, még így is a legjobb formájukat adják-hozzák?! Főeladó szintű koponyák lettek főhatósági fő-főnökök: kiélvezik a hatalmat, kiejánlják a feladatokat. Ha tényleg így van (valószínűleg igen), akkor hiába minden segítő bírálat, jobb nem lesz tőle semmi, de ellenségesebb minden. Ezt éljük meg nap mint nap. Nincs kedvem bolondozni, de van, amihez csak a sötét humor méltó. 3 testőr jelmondata: egy mindenkiért, mindenki egyért. Ugyanez nálunk: egy mindenkié, a többi az enyém!

Feltételezem a nehéz közjogi téma közép fokú ismeretét. Figyelem-elterelő jelenségekről gumicsontokról, parasztkivítésről mérsékelten szólnék: inkább okokról, lényegi összefüggésekről és pl. dermesztően elszúrt háttérről beszélek. Nem elég látni, hanem érteni is kell(ene) azt, ami folyik, s ami a tét. *Így: Szent-korona, preambulum, magzati jog, két-kamara, államfő és vétője, az előzetes és az utólagos normakontroll, az alkotmánybíráskodás, a népszavazás, a bizalmi kérdés - nem sajtóízű, bulváros érdekességként, hanem axiómaival és kihatásaival egyetemben kap megvilágítást./*

Nem pusztán 2010/11 aktuálpolitikai agymenéseit, vezérelvű pótcselekvéseit, hanem 20 éves folyamatát elemzem. Megtehetette volna már ezt a parlament ellenzéki oldala is: nem volt érkezése rá. Kár. Náluk is sok az üres beszéd, a kényszeredetten, a tematizálás miatt eleve vesztesként bevállalt taktikai (bel)harc és magyarázkodás, próbálkozás. Mintha sima kártyajáték folynék: színre szint tesznek. Kevés. Pedig, volt egyszer egy Kulcsár Kálmán-féle IM, és volt annak egy műves koncepciója: Kilényivel, Hollóval, spéci szakmühellyel. Plusz egy máig rendezetlen előfeltétellel, melynek kódneve: államháztartási-közfeladati reform. Letűnt. Később is voltak, kezdetben még ígéretes szakmai és tudományos próbálkozások, kísérletek a stabil és teljes közjogi rendezésre. Különböző politikusok kényszer-szülte közjogi ötletelését sem sorolom ide. A pártpolitikai gyerekeség meggátolt minden előre látó lépést, megegyezést. Az egyik oldal naiv volt, a másik önző módon rosszhiszemű. Legmesszebb a Ház 1996-ban jutott. Ha kérjük, az 1996. évi OGY-előzményekről is szólok, sőt a többi nekirugaszkodásokról szintén. Mindezekhez képest, ami ma előttünk áll, *egy sumák – örökös adjunktusi nivójú, kiforratlan – önérdékű írásmű, egy veszélyes torzó, mely a túlhatalom farvizén evez.*

3 nem csereszabatos kérdés? 1) Kell alkotmányozni? Nem kell! 2) Lehet alkotmányozni? Lehet, mert hatásköri 2/3 van hozzá! 3) Itt és most, és így szabad alkotmányozni? Nem: minden tartalmi primitívségén túl ez a mód simli: mint mikor a csiga bedől a kanyarban! És balközép oldalon – bár olykor van ezt felismerhető hozzáállás – az „igen, de...” mantrával mégis bedőlnek neki.

Nem azért bíráló a véleményem a „műről”, mert nem vettem részt előkészítésében, hanem, mert még sámlit sem fabrikálnak így egy manufaktúrában. Kettős bírálat jön: a kormány-oldalon mintegy 90 %-nyi hozzáértés, alázat és munka hiányzik az immár vitaanyaggá lefokozott műből. Ellenzéki (bal)oldalon pedig a kellő elmélyültség, az örökös követő jellegű kullogást felváltó aktivitás hiányzik. És a defenzíván túllépő történeti tanulság és óvatosság, a lényeglátás és a szorgos előkészítő munka fogyatékos kb. 75 %-ban. Vak vezet, sőt megvezet világtalant? Ez már **az alapkérdésnél is megmutatkozik: a 2/3 birtokosainak valójában nincs érdemben szüksége új alkotmányra, leginkább 3 okból csinál(tat)nák.** 1) Presztízsből: mi lövünk gólt? 2) Hatalmi

megszállásként és bebetonozódásért. 3) A ME kényelme, észjárása, kinyilatkozása vagy pillanatnyi üzemzavara kiszolgáltatására, igazolására. Az ellenzéki oldalnak szinte kizárólag a többség túlhatalmával szembeni normák és garanciák okán volna szüksége ma markáns hatalom-megosztási alapvetésre, újrendezésre. Nyugodtan, megalapozottan állíthatná: egy korrekt államreform eredményeként, azt, s vele úgymond a rendszerváltozást is véglegesítve, megszilárdítva, annak csúcán és ezek jelképes lezárásaként, vagyis stratégiai súllyal kellene és lehetne alkotmányozni. Ennek ma 10 %-a sincs meg a honi közpolitikában. Pedig *döntő stratégiai okból kellene európai karakterű új alkotmány neki: hozzáállása mégsem stratégiai, hanem resztlíkire épülően lapos és taktikai, abban pedig tünet-értékű, húzd meg, ereszd meg stílusú, gyenge, hatástalan.* Elő kellene állni egy valódi tartalmában, kinézetében tiszta és világos alkotmány-konceptióval, mely a '96-osból 2 napi munkával előhívható. Még bátrabban, s az előbbire építve modern alkotmányos normaszöveg is készülhetne, s mehetne valódi népi vitára, okosan beelőzve a parlamenti szerencsétlenkedést. Nota bene: Érdemi prioritás volna jó, nem formális alku-vagy fogás-keresés. Mert ha igaz, hogy bűnrössz a kormányoldal ún. koncepciója, akkor az attól nem lesz jobb, vitaképesebb, hogy/ha 2-3 alaki-formai feltételt esetleg ideig-óráig teljesítenek a kisebbségnek a visszacsábítás reményében. Okos alku-érv lehetne: kezdjük együtt előlről: vagy egyétek meg, amit főztetek. A Ti semmisségi törvényetekre, alkalomadtán egy közjogi S.T. felel.

Kiinduló pont: *kettő darab egyketted volna az érdemjegy* a Ház asztalán lévő munkaokmányra (tartalmi és kiviteli egyaránt). Sajnos, ez az erőszakos, inkompetens metódus, mint jelenség nem csak az alkotmányozást, s nem is csupán 2011 elejét fémjelzi. **Rom(bo)lásában súlyos már a légyár is!** Két út volna a mű gazdái előtt: egy elvszerű és egy sima taktikai alapállás. Előbbinél vannak sérthetetlen axiómák és határok, demokratikus jogállami korlátok, alkotmányos érték-szemponatok, akár örökérvényűnek tételezhető sarokponatok is. Utóbbinál az irány(tú) ennyi: smafu a tisztesség, a szakmaiság a jó alkalomhoz képest. A másodikra hajazó útválasztás megtörtént. Az ébredés, a kijózanodás mindkét oldalon késik. Pedig: a száj mozog, a két dolgos kéz legfeljebb önmagát kulcsolja, vagy egymást mossa. A száj csuda dolgokkal áll elő alkotmányozás ürügyén: '56-tal, a gazdasági alap és a jogi felépítmény meghamisított, kifordított marxi tételével, a munkához való alapjog munkakényszerre formálásával etc. jön elő.

Ilyenekért kollokviumon buktatunk. Ami pedig az egyik legpregnansabb alap- és anyajog, a sajtó- és vélemény-szabadság, mint I. generációs jog kapcsán államilag történik (a szükségesség-arányosság együttes minimumát semmibe vevő megszorító norma-túltermelés egy 170 oldalas jogi monstrummal, ott, ahol az állam helyes magatartása a távolság-tartás volna), rémes előjátéka, precedense lehet más szabadságjogok sorsának. Vesd össze már és még: sztrájk törvény-novella, tervezett, szekta-ellenes vallásszabadság-szűkítés, konkrét gyűlésbetiltás, érdekszervezetek semmibe vétele: tény és igény. Olykor már az a látszat: azt se tudni, mivégre való az alkotmány, mit véd, s kinek mit ad (ön)igazodásul?!

Hadd szögezzem le sommás véleményemet a hatályos alkotmányról. Iskolai osztályzattal mérve tartalmilag 4-es (főként hiánya miatt nem ötös), külsőnileg 2/3.

I. Az alkotmánynak három fő jellege, funkciója van, mely mércéül szolgálhat. Ezek: 1) A hatalom-gyakorlás kiskátéja: szervezeti, intézményi, működési alapokmánya – immár uniós keretben és kihatásban is. 2) Alapértékek, államcéllok, elvi-politikai fundamentumok /olykor egyenesen megváltoztathatatlan, örökérvényű normák/, mint üzenetek országnak-világnak magunkról. 3) Az ember és a közhatalom kapcsolatának: egyszerűbben az emberi jogoknak és azok állami kezelésmódjának, (rang)sorának az alaptörvénye, ide értve a jogvédelem biztosítékait is. Mindhárom vonatkozásban amorf a kép: volna valóságos tennivaló, de mégsem az adja a főmenüt. Egy-két pötty mindegyikről.

Ad 1) Alkotmányunk *politikai intézmény-rendszere, kompetencia megosztása európai módon parlamentáris.* Ám a megfelelő strukturális kép - jóhiszemű, korrekt együttműködés híján – növekvő részben a Patyomkin-kulisszára emlékeztet. Épp' úgy, ahogy a pártállami diktatúra hiánya még nem decens demokrácia. Sőt! **De jure köztársaságban érlelődnek de facto császárság torzói: a honi közpolitika erre sodródik.** Bonapartizmus tolakodik elő: ámde a 200 évvel ezelőtti kor, milió és annak méltó, ám szükségképpen elbukó, mert csak a totális harcra kész, békére képtelen és alkalmatlan nagysága(i) híján. Hol van itt szó Code Civilről, Code Penale-ről, máig ható minőséggel és szakmaisággal?! Ha a honi alkotmányban mégsem változnék semmi, már az is az egy személyi önkény kényelmes-rejtett megoldásait manifesztálná, sőt gyarapíthatná: a 2/3 miatt. Lásd pl. az ügyesség közjogi státuszának ma roppant kényelmes, kormányzati felelősséget nem keletkeztető, mégis döntő befolyást sejtető modelljét! Ámde maga a sarkalatos 2/3, mint jövőbeni modell és megoldás mégsem változnék – ellenzéki igenlés közepette?! Ugyanazt a megszegyenítő alagútselt hányszor lehet az ellenzékkel megcsinálni?!

Ad 2) Alulreprezentáltak, egyben szenvedélyesen széttartóak köztársaságunk vélt vagy valódi *alapértékei, alkotmányos államcéljai.* Itt csakugyan volna mit rendbe rakni: átmenetiség, szociális jelző a piacgazdaságon, egybevetés külhoni megoldásokkal. Nem Isten, se nem az 1000 évesnek vélt szimbólum-együttes és tana a krédó! Ehhez képest nyomasztóak pl. a preambulum vitái. Önök kérték: a la MTV?! Az 1000 éves államiság büszkén vállalható, a koronás jogalanyiség és jogfolytonosság ártó babona. Ad 3) Csakúgy, mint Európa demokratikus jogállamaiban, elvben nálunk is *elidegeníthetetlenek és sérthetetlenek az alapjogok.* Felette állnak még az OGY-nek is! Azok tiszteletben tartása és védelme az *állam elsőrendű kötelessége.* Evidens volna, már csak természetjogi bázison is: ki van kiért, ti., az állam a polgáraiért. Sok mindenhez még sincs közünk, amihez

jogunk volna. Ingoványos, valósághiányos a terep a 20 év zömét is ide számítva. **Mindhárom közjogi karakter megérett bizonyos fokú változásra.** Ami reagálásként ezekre rimel: mégis kamu. Eredménye: kamukrácia. A kérdés ugyanis ez: milyen bázison, ki által, mikor és hogyan történjék mindez? Nos: így ne! *A gödör-ásást kivéve nincs más, amit legfelül lehet-kell elkezdni.*

Jelképes startpont: az *alkotmány a jog bibliája*. Műhiba, rendszerhiba, ha vele szemben a *jog alaptörvényét, szentírását* mégis inkompetens és méltatlan támadások, barkács-munkák érik. Evolúció és revolúció: nem szinonima, miként élni és félni sem ugyanaz. Kockázatos forradalmi megújításról beszélni, ha még azt sem lehet tudni: *vajon mit akar a magyar Luther Márton, és ő hány (hiba)pontot szögez ki a falra?* Egy nemzeti színű keretbe applikált pátoszos nyilatkozat, avagy egy félelnöki kikacsintás nem megoldás. A független tisztségek kíméletlen pártos cseréje, sőt 2/3-os megideologizálása tévút. Restség, szellemi üresjárat, buta gög és koncepciótlanság uralja még a megújítás koncepcióit is. Szlogen-parádéval kábítanak minket: ezek egyike az alkotmányos átszervezés, újjászervezés. Leendő zsaruk kiképzésének alapja, keress és adj választ 8 egybefüggő kérdésre: ki, kivel, mikor, mit, hol, hogyan, miért és mennyiért csinál(t)? Hasonló, egzakt válasz-együttes híján szerencse-játék minden próbálkozás.

Március idusa közeleg, akkorra alig(ha) lesz Matolcsy miniszter úr tálalásában (?) kimunkált, komplex, kiegyensúlyozott, pozitív és modern ország-reform. Ennek ui. nincsenek előanyagai, már meglévő részei, elemei, összefüggései, programokból kiszedhető konkrétumai, vagyis az előjelei sem látszanak. Ilyet megálmolni, kiizzadni 2 hét alatt nem lehet: 2 év is kevés volna hozzá. A borítékolható kudarc azt sejteti, hogy ami itt volt, van, lesz, az se nem alkotmányos, se nem újjászervezés. Az alkotmányos jelzöt a hatályos alaptörvény lábball tiprása veri le. Utóbbinak, az (új)szervezésnek pedig volna 5 lépcsős kritériuma, de abból ez idő tájt kettő sincs meg. Bővebben: kérésre! Ugyanez más koptatás alatt álló fogalmak, definíciók, kategóriák kapcsán is elmondható: felvizeződnek, bornírt mantrává silányulnak.

Erő-felmutatáson kívül mást, érdemit *nem lehet tudni az állam és a jog XXI. századi stratégiájáról.* Hacsak nem az a stratégia, hogy nincsen stratégia. De hogyan szintetizálnak mindebből új alaptörvényt? Sehogy: kísérlet sem történt rá. Talán nem is ez a cél. Háromnegyed éve, s azóta további gátak - fékek és ellensúlyok – dőltek le. Ez idő alatt a sokszor, önérdékből módosított alkotmány kezd a zsebre vágható vagy eldobható papír-zsebkendőre emlékeztetni. **Kormányfői „pátens” vált a hazai politika bármely zugának egyetlen fő forrásává.** Ennek **közigazgatási és jogi nívojá és kihatása kétségbeesítő.** *Tréfa a Ház Duna-menti folyosójáról. Képviselő a másik honatyának: -Te, mi nem az alkotmányra esküdtünk fel?! -Jó-jó, de melyikre?!*

II. Európa alkotmányainak zöme *alapjogi fejezettel* kezdődik: szemléltetvén, hogy ennél semmi nem fontosabb. Nálunk más a helyzet: momentán húsba vágó ügyben csakis 4, azaz négy alapjogra szabad egyáltalán hivatkozni alkotmányos ellenvetésül. És az lenne a kompromisszum, hogy esetleg visszaáll a bornírt szűkítés előtti állapot az AB-nél, de jön helyébe valami még rémisztőbb kaloda az előzetes és utólagos normakontroll elbarmolásával? A köznapi evidencia amúgy is fékező-erő. Valaminek a jelentőségét – mint az autóban a fékekét – akkor vesszük észre, ha veszni látjuk, illetve ha rosszul működik. Így van ez a jogállamisággal, s annak elemeivel, továbbá az alapjogainkkal, köztük aktuálisan az alkotmányos tulajdon-védelemmel vagy a média-szabadsággal is. Ha az alkotmányos állmot az emberi testtel jelenítjük meg, akkor abban az alapjogok alkotják a váz-rendszert. Bal fül, jobb kar, kettős lúdtalp nélkül lehet élni: gerinc nélkül képtelenség. Alkotmányos értékrend nélkül nincs szabad társadalom. Emberi jogok híján nincs demokratikus jogállam. A jogállam alapvető szabadságai nélkül vagy anarchia vagy diktatúra vagy szűkös, igazságtalan és bornírt *állami paternalizmus* következnek: avagy mindezek nonszensz elegye. Alapjogi axióma, hogy a politikai állam nem tudhatja jobban a polgáránál: mi jó az egyénnek. Nem boldogíthatja őt akarata ellenében. Nem veheti át, nem teheti zárójelbe az egyén jogát, döntését, felelősségét (lásd: magánnyugdíj-pénztári jelenlét pro és kontra).

200 éve három eszme mozdította elő az emberiség haladását: *szabadság, egyenlőség, testvériség.* Nem tudjuk, mi lesz a XXI. század hasonló triásza. Szerintem talán ezek: 1)*régiókon átívelő biztonság,* 2) *emberi jogok: főként a méltóság és a közösségek joga,* 3)*esély-kiegyenlítő szolidaritás.* Demokráciában az autonóm adófizető és választópolgár, a népszuverenitás alapegysége ítél: vagy bizalmat szavaz vagy levált. Ő a gazda, egyben a terhek hordozója. Átala és érte van minden, felette nem áll senki: csak a törvény. E polgárnak minden szabad, ami nem tilos. Ellentétül az állami közhatalomnak csak az szabad, amire felhatalmazták. A szabad választás nem arra garancia, hogy pár évre csúcsfejek kezébe kerül az ország, hanem arra, hogy a nép kivételével mindenki békésen leváltható. Valódi ennek az esélye, anélkül, hogy a rendszer veszítené el a lényegét. Ez a polgár immár alanya: nem csupán tárgya, sem elszennvedője a jognak. Szinte minden más emberjogi tétel ennek a leágazása. További, döntő eltérés, hogy a jogot az állam *biztosítja,* avagy *eleve létezőnek tekintti,* ezért csupán *elismeri.* Alkotmányos rendszerváltozás révén kőbe véstük: *vannak a polgárnak senki által el nem vitatható jogai, szabadságai, amelyeket a közhatalomnak túrnie, szolgálnia, védenie kell!* Felesleges az aggodás? Nemrég olvastam egy demonstráció tábláján: *Mi vagyunk az első, szabadnak született nemzedék. Nem akarunk az utolsó lenni.*

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata így kezdődik: *Minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van.* Kifejező az Európai Unió - hazai törvénnyel becikkelyezett - Alapjogi Chartája preambulumának kivonata is: *Szellemi és erkölcsi öröksége tudatában az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és egyetemes értékein alapul, a demokrácia és a jogállamiság*

elveire támaszkodik. Tevékenységei középpontjába az egyént állítja, létrehozva az uniós polgárság intézményét és megeremelve a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget. ...Az Unió... biztosítja a személyek, a szolgáltatások, az áruk és a tőke szabad mozgását, valamint a letelepedés szabadságát. Ennek érdekében a társadalmi változások, a társadalmi haladás, valamint a tudományos és technológiai fejlődés fényében szükséges az alapvető jogok megerősítése e jogoknak egy chartában való kinyilvánítása útján. Vessük egybe ezt azzal, ami a mi rendszerünkben hiányzik, s amiről a kormányoldal egyáltalán nem, ill. a maga módján vitázni hajlandó (magzat, család, kiskorúak plusz-voksa, generális nemzet-definíció). Resztlik kontra európai alapértékek!

III. Az Unió Alapjogi Chartája utat és példát mutat: milyen sok és mennyire vonzó, időszerű lehetőségek adódnak az alapjogok bővítése, továbbfejlesztése terén. Ezek a nívók nem részei a parlament asztalán lévő koncepcióknak, bár van már külügyminiszteri (!?) ígéret átvételükre. Beszédes címszavak a modern jogtételek élén e körben: *a gyermekek jogai, az idősek jogai, a fogyatékkal élő személyek beilleszkedése, a munka világának újdonságai, köztük pl. az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem joga, majd a szociális biztonság és a szociális segítségnyújtás joga, az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés joga, a fogyasztók védelme, a megfelelő ügyintézéshez való jog, a dokumentumokhoz való hozzáférés joga, az európai ombudsman joga, a petíciós jog* – de nem folytatnám. Ha előre akarunk jutni, ezek jelentenek célt és húzóerőt.

És akkor, remélve, hogy az eddig beadott fájdalom-csillapító hatni kezd, következzenek a jogi mustra az ún. koncepcióról. Az Országgyűlés ez év március 15-én, ünnepélyesen tárgyalásba vesz egy nyilvános koncepciót. A „Magyarország alkotmányának szabályozási elvei” címet viseli. Ez a mű a 3. oldal lap alján az Alapvető jogok és kötelezettségek cím után ezt írja: „Az Alkotmány (sic, itt nagy betűvel, az előadó kiemelése!) tartalmazza valamennyi, a jelenlegi alkotmányban (sic, itt meg ugyanaz, kis betűvel, kiemelés tölem!) foglalt alapvető emberi és állampolgári jogokat.” A helyesírás csuklásain kívül hiba az egyes szám - többes szám zavara, továbbá a „valamennyi” eufémizmusa. Úgy is érthető, hogy lesz ugyan valamennyi jog, de nem mind, sőt ki tudja, hogy végül is mennyi.

Akkor pedig, nem fátumszerűen, mégis megkerülhetetlen a kérdés: *kell ez nekünk? Ennek van itt az ideje?* Rövid válasz: nem és nem. Előbb az időszerűség dilemmájáról: *két idősvá adna aktualitást.* Egyrészt 1989-90, amikor is az 1949. évi alkotmányt gyökeresen átírták, és egy parlamentáris rendszerű demokratikus jogállam közjogi berendezkedését intézményesítették: rohamtempóban, alapvetően mégis helyesen. Mivel ez a rendszerváltó alkotmányozás egyrészt 89-ben kerek-asztal tárgyalásokra, majd az első szabad többpárti választások után két nagy párt paktumára épült, benne főleg alkotmányos alapintézményekkel foglalkoztak, de pl. a gazdaság új fundamentumai és biztosítékai csekély szerepet kaptak. Féloldalas lett az új alkotmány azért is, mert egyes területekre, bizonyos alkotmányos fejezetekre kevés figyelem jutott, ám a törvény szerkezete megmaradt, így a kodifikáció színvonala bizonytalan, eshetőleges, kapkodó lett. Mindez azt az őszinte felismerést és a preambulumba foglalt kijelentést hozta, hogy ez átmeneti alkotmány, hazánk új alkotmányának elfogadásáig szól. Majd jön az igazi. Már 1989-90-ben nyilvánvaló elszánás volt, hogy jellegében és „küllemében” is új alkotmány fog készülni. Arra nézve az elmúlt 20 évben több nagy hullámban kísérlet is történt, de pártos politikai-taktikai és presztízs-okból egyik sem járt sikerrel. Kiderült: volna mit javítani a törvényen, de akut és lényegi változtatási kényszer nincs, sőt immár érzékelhetően muníció sincs. Másrészt, 2010-2011 aktualitását a jobboldali választási győzelem 2/3-os parlamenti mandátuma adja, mivel új közjogi szakmai tényezők a fél éven belüli alaptörvény fabrikálás mellett változatlanul nincsenek. Puvoár, erő, vélt történelmi szerep(játék) mozgatja a szálakat, *egyfajta győzelmi mámor, illetve kényszer a motiváció. Az ideiglenesség miatti „kötelesség” emlegetése közönséges ostobaság:* éppen a közjogban válik el rendre a jog és a kötelezettség, nem lehet valami egyszerre mindkettő (1 kivétel akad).

Vizválasztó kérdés: igaz-e, hogy a *jelenlegi alkotmány „működik”*. Igen! Nem érdemben, nem a fő tartalomban van baj. Mint a pontozásos sportág esetében: a tartalmi pontszám igen jó, a művészi kivétel közepes vagy kicsit az alatti. Fontos visszahúzó ok, hogy a rendszerváltás 20 éve alatt nem készült egy biztos, nívós, európai jellegű és aurájú monitoring sem az alkotmányról, sem a hozzá szorosan illeszkedő törvényekről (pl. a gyülekezésszabályozásról, a választójogin át a sztrájtörvényig). Következésképpen *nincs korrekt diagnózis, amire épülhetne egy modern terápia.* Sőt, Magyarország *állami és jogi tekintetben sincs kitalálva a XXI. százada számára,* tehát nincsen olyan stratégia, ami évtizedekre szóló alaptörvényi tételvezést, megerősítést kaphatna. Különösen az elmúlt hónapokban olyan mérhetetlen és minősíthetetlen ötletelés indult be, amely a tévék, rádiók kívánság-műsorát idézi. Láthatóan akarat van a dolgok feltétlen átalakítására, de lényegi muníció nincs hozzá. Klasszikus idézet: az ész pesszimista, az akarat optimista.

Egy arcfelvarró műtét sem kellene rajta? De, az alkalomadtán hasznos lehetne. Lózungok nélkül, persze: *ne kvázi söröslátéyményi szöveg, rovásírással* szépitve. Jelentős műhiba, hogy a baloldal belesétált a rövid, többretegű alkotmány felfogásának időhúzó és utóbb mindenkit kisémmiző csapdájába. Tisztelni, nem tesztelni illenék még a hatályost, sőt: egyáltalán ismerni az átalakító munka során is. Nálunk mégis a 20 év alatt, és főként az utóbbi egy évben sokat és olykor ötletszerűen, *napi igény mentén, néha egyenesen pillanatnyi pénzpolitikai érdekből változott* a törvények törvénye (31+9 alkalommal). Ez az alkotmány tekintélyének, értékrendjének, kultúrájának a felmorzsolódását hozta, s jelentheti. Megjelentek benne egymást ütü-kizáró foltok, toldozgatások, még

helyesírási hibák is. Ezt látom, azaz a leépülést a döntő bajnak. Alkotmányunk kevesebb mint 80 §, de a hozzá kapcsolódó alkotmánybírói határozatok száma több ezer. Együtt adnák a magyar közjog gerincét. Az lenne a megoldás, ha az Alkotmánybíróság (AB) legfőbb határozatait beemelnék az alaptörvénybe, ezáltal garantálnák azok tartós „jogerétét”. Ehhez képest az, hogy a napi politika nem elismerné, hanem eljelentéktelenítené az AB-ét és annak egyes határozatait, hatáskörét műhiba és zsákutca egyszerre. Éppen az AB példáján, a testület hatáskörének ésszerű megújítása kapcsán lehetne igényesen bemutatni (a valóságos tapasztalatok és érett módosítások által megalapozott, plusz és mínusz előjelű, mégis egyformán tartalmas és korrekt) változtatás terét és igényét. Ennek minimuma sincs a kormányzati közgondolkodásban: van helyette revánsvágy, félelem a további-későbbi stiklik elmeszelésétől. A jogállamiság valahol ott kezdődik, hogy a legfőbb közhatalom - a többi hatalmi tényezővel jóhiszeműen együttműködve – tiszteli, nem teszteli és tüntetően betartja a jogot, s ennek alapján várja el másoktól is ugyanezt. A koncepció 4/5 mértékben adós ezzel (is). Az AB emlegetés másra is példát mutat. A testület –nem hibáztatható módon – ha súlyos problémába ütközik, nem légből kapott kvázi megoldáson agyal, hanem problematikát készít, mely kijelöli a koordinátákat, jelzi a megoldás rendező elveit, keretét, határait, esetleges alternatíváit. Ilyen munkakultúra a kormányzati igazgatásban nincsen. Baj és kár egyszerre.

Riasztó az a derék-had is, amely az alapító, vagy csak a hatalom szélárnyékában *lapító atyák nevével* szerepelt vagy épp’ most sorjázik. Megszólásaik nélkülözik a méltóságot, az alkalmasság ígétét. Dr. Salamon bölcsessége nem világítja be a művet. Dr. Gulyás naponta változó magabiztossága és lebegtető toborzószövege tragikomikus. Ez az önbizalom az a magabiztos érzés, ami az előbb-utóbb felismerhető pófára esés előtt eltölti az embert.

Némelyek folyton külföldi megoldásokkal, olykor amerikai módszerrel példálóztak, mondván, hogy odaát kérges tenyerű farmerek alkotmányoztak. Tévedés, de idézünk csak onnan e munkához kapcsolódó, korabeli megállapítást. Mindjárt kiderül, hogy a honi párhuzamában még évszázadokkal ezelőtti USA-nívó sem tűnik elő: *"Franklin az alkotmányra 'eszközként', a végrendelethez hasonló jogi eszközként tekintett. Manning szerint másféle eszköz volt ez: 'hegedű módjára készült, kevés húrral, mégis úgy, hogy az uralkodó többség kedve szerinti dallamot játszasson rajta."* Egyikük véleményével sem értek egyet. A végrendelet egyedi jogi termék: az alkotmány a közösség, a nemzet jogi alapköve. A többség önérdékü „hegedülését” pedig a fékek és ellensúlyok intézményes rendszere gátolja - mindmáig. Ám a korabeli szövek őszinteségét, méltányolom.

Akkor pedig *kik alkotmányozzanak?* Ha igaz, hogy a háború fontosabb dolog annál, hogy azt katonákra lehetne bízni, akkor igaz az is, hogy nem (alkotmány)jogászok alkotmányoznak, vagyis ne ők tegyék-vigyék. Nálu(n)k egyvalaki aktivitása rosszabb, kártékonyabb: az önmegvalósításra törekvő, alázattal nem bíró pártpolitikusé. Monitoring munkát, szakmai szintézist, tudományos háttérrel mérlegelhető *alternatívákat nyilvánvalóan joghoz értő szakemberek munkál(ja)nak ki, de a döntés joga másé. Két döntnök van* ott, ahol népszuverenitás létezik, ui. az **alkotmányozó hatalom, a parlament és a nép**. 3 lépcsőben jó megalapozás és döntés-előkészítés jöhetett volna. Körülbelül 4 olyan belső, plusz több EU-s külső szakmai-politikai előzmény, vállalás és determináns van, amelyek távlatos, értő, Európára is figyelő forrásaiból *jó problematika és szabályozási koncepció* (lett) volna készíthető a közjog műhelyében, a legjobb, pártsemleges koponyák keze által. Ekkor és ezután jönne a politika, mely választ erről a menü-sorról, vigyázva arra, hogy képletesen ne sós-mákos-édes-keserű-rumos-kólás kátyvasz jöjjön ki belőle. Ezután venné kezébe *egy szuper kodifikátor csapat* a szerkesztés és illesztés kézi munkáját. Erről döntene a T. Ház majd a T. Nép. A sorrend fontosságára int a példa-beszéd: először partra úszunk, és csak utána cserélünk ruhát.

Kik és miről is vitáznak mind e közben? Mindegy. Ha egy-két közjogi fűzfapoéta zsenigéjéről, az lekezelése a népnek. Ha X, Y, Z bedobott ötletéről, akkor ezt így és itt szintén ne! Muszáj itt is megállni és szemléltetést adni. **A probléma, a kérdés, a dilemma nem kodifikálható: csupán annak rendezett, megalapozott, adekvát válasza, megoldása jeleníthető meg jól jogilag. Ilyen pedig a műben elvértve, néhol rangrejtve, a távoli jövőbe utaltan van, többnyire pedig nincsen (lásd államadósság megfékezés ezután).**

Mivégre legyen hát vita? Amiről lehetne: valós szabályozási elvekről, s azok sorában az esetleges új EU-konform intézményekről már igen, vagyis termékeny és az országot megmozgató, a jó ügy mellé felsorakoztató tartalmi eszmecsere lehetne. Van ilyen a 12 pontban? Jóformán nincsen. Előbbtől érezhetné az új alkotmányt a magáénak is a társadalom, azaz egyszerre lenne legális és legitim a kódex. Az alkotmány a nép közreműködése nélkül olyan, mint a Hamlet a dán királyfi nélkül. Humor révén felmutatható lenne, hogy mennyire sekélyes a 12 pont. Hasonló nívót személetes pl. ez a csokor: **alkotmány(jog)ilag** a Kossuth téren mit csinál a szél, amikor nem fúj, hány kiló a Ház kupolaterme, a szóvivő begóniája a fogorvoshoz jár gyökérkezelésre, az is gyökérkezelés, ha bántják a hazug honatyát, alfahím legyen minden honleány? Tovább is van, mondjam még? Kíméletből: nem.

Európa-szerte az alkotmányos *stabilitás, ergo nem csak a szöveg változatlansága alapérték*. Néhol csupán kiegészítése jöhet szóba, másutt legalább két, egymást követő parlament dönthet így, és megint másutt vannak az alkotmányban örök érvényű, tehát módosíthatatlan regulák is. Egy oktrojált alkotmányt az első lehetséges pillanatban, egy századi nívós és fel nem forgatott alkotmányt évtizedekig már csak azért sem kell(ene) módosítani, mert a jelentkező gondokat az újra magasan ívelő AB értelmezéssel megoldaná. Együttműködés a

kulcsszó. Ha megosztják, a feladat kisebb, az öröm nagyobb lesz. Magyarország - stílusában is – fordulhat a Nyugat felé, de keleti modellt is követhet, mint tette épp” az alkotmányozásban 49-ben. Rémes szöveghű konkrétumok volnának máris (pl. az egyéni interpretációjú közérdek: 8. § (2) bek. kapcsán).

IV. Kár tehát erőből, önképzőköri színvonalon részrehajló, itt-ott primitív, múlt századi aurájú alaptörvényt fabrikálni. Az főként silánysága folytán szakmailag nem támogatható. Erő van hozzá, de józanész nincsen. A 2/3-os parlamenti szavazat-arány és döntési szavazatszám szimpla hatáskör, semmi több: ezért is **nem determinál(hat) érdemet, tartalmat önérdékből, évtizedekre előre**, és nem járhat azzal, hogy utóbb csaknem képtelenség legyen azt parlamenti úton korrigálni. A gyengébbek kedvéért egy triviális példa: 2/3-os alkotmánymódosítással visszaállítható lenne a halálbüntetés. Azt jelenti ez, hogy jogában is áll ezt megtenni a parlamentnek? Nyilvánvalóan nem, és sok más egyebet sem. Kétharmad, hogy a gyengébbek is értsék: Pityipalkó képviselő autóbalesetet szenved, kórházba kerül. Sms-t kap: **jobbulást kíván a Ház 268 igen szavazattal, 118 ellenében.**

30 évig minisztériumok törvényelőkészítő munkáját folytattam: jórészt vezettem, de magam is kodifikáltam. Ebből az aspektusból szedtem csokorba 10 kritikus *jellemzőt és pontot*, mely a következő:

1) A mű a címétől kezdve az első során át a legutolsó kettőig **gyári hibás. Észrevételekkel nem javítható**, ezért elő kellene venni egy tiszta papírost, és kézbe venni a hatályos alkotmányt, valamint annak legutóbbi megújítási munkaokmányait. Ezzel a szarvashibák fele kiküszöbölődnek. A *cím (fel)ejti a köztársaságot*, az első sor *keveri az államot a nemzettel*, az utolsó előtti mondat bemerevíti egy abszurditást, a legvégső mondat pedig a bizonytalan jövőbe utalja a részlet-munkálatokat.

2) **Ami jó a tervezetben, az nem új, ami új az anyagban, az – egy-két kivétellel – nem jó.** Érdemes megemlíteni a két jó pontot: egyikük egy adósság-korlátot felállító alkotmánybeli-közpénzügyi automatizmus lehetne, a másik pedig az önkormányzati szabad társulási jog merevségének oldása. De pl. ötlet sincs már arra nézve, hogy a tartós alkotmánysértő mulasztásnak mi legyen az élő, működő jogkövetkezménye. Alapjaiban a mű a *semmiből jön, és igazán sehová sem tart, előzményei, konzekvenciái nincsenek*. A korábbi közjogi előfutárookra nincs tekintettel, holott azok nívóját elérni képtelen. Sem térben (EU), sem időben *nem illeszkedik semmivel*, még pártprogramok célkitűzéseivel sem. Elsőnek kell lenni, mi csináljuk meg, ezzel *válunk legendává vagy történelmivé*: ez a fő motívuma, a filingje. /Sportos kitekintés, komolyságában olyan ez, mint a reklám, aki Puskás Öcsi éttermében kajál, már ettől legendává válik?!/

3) Szinte semmilyen tekintetben **nem épül tiszta, modern állami és jogi stratégiára, eszázadi koncepcióra**. Sőt, belőle ilyen analízissel kiolvasni nem lehet, ide értve *egy modern közigazgatás képét*, vagy az uniós vonatkozások, alapértékek befogadásának a hiányát is. Még a *rendszerelváltó törvények 20 évének mérlegét sem vonja meg*, velük bármit kezdeni képtelen.

4) Nincs benne, nincs hozzá **világos állapotfelmérés, azaz diagnózis, monitoring, mégis jönne egy pártos, önérdékű terápia**. Miért pont ez, miért pont így? Az alkotmány kulcspontjain elötloklodik a *pártos ideológia és aktuálpolitika*: a magzati élettől a külhoniak státusáig.

5) **Emberi jogi alapállása a polgári kor előtti időket idéző** módon összekapcsolja a jogot a kötelezettséggel és a felelősséggel. Ez önmagában szekunda.

6) **Hiányai, ürjei, lebegtetései is beszédesek: nincs jövőkép** pl. az állam és az egyház szétválasztásáról, a *választójog* sorsáról, alakulásáról, a *hatalommegosztás* kapcsolódásairól, avagy a *rendkívüli jogrend fundamentumairól*. **Kampány-technika** ez a hallgatás, ám alaptörvényi koncepciónak kevés.

7) Nem juttatja érvényre az **Alkotmánybíróság 2 évtizedes közjogi elveit, alkotmányos értékrendjét, követelményeit**, jogállami kritériumait. Sőt azt sejteti, hogy az **Alkotmánybíróság is lefokozódhat: bekerülhet a nagy egységes Kúriába**, talán elveszítheti még a *törvény-megsemmisítő* jogkörét is.

8) Az *országgyűlés és az államfő* közjogi leképezése kapcsán **üres, felszínes, sajtóúzó, de közjogilag végig nem gondolt** ötletek, alternatívák sorjáznak. Valójában nem gyógyítaná egy intézmény működését sem, ha *megkettőződnek* (T. Ház!). Az államfő esetleges **ház-felosztási jogkör bővülésénél** nem érződik a kellő közjogi felkészültség sem, minthogy az államfő a *parlamentáris rendszerben* politikai felelősséget nem visel. Tehát a szűk, zömmel ellenjegyzéses hatásköre is ehhez igazodnék, rendesen. A **félelnöki rendszer más** káposzta. Emlékeznek a három testőr jelszavára: egy mindenkiért, mindenki egyért. Ugyanez ma az alkotmányosdinál: egy mindenkié, a többi az enyém!

9) **Visszalépések** jönnének fontos területeken, a hatalom bebetonozódásának szándékával: így pl. a **népszavazás** korlátozása vagy a **bizalmi kérdés** újraszabályozása körében. Gyávaság, **a hatalmi status quo feltétlen igénye, s annak kiszolgálása** érezhető. Büszkének lenni rá lehetetlen, erőből átnyomni méltatlan. Körülbelül 10 nagyformátumú, és nem baloldaliként megcímkezett közjogászt lehetne itt szóba hozni, aki különb anyaggal állt volna elő, többük várta is a felkérést, hiába. Csak a tanszéknek írtak, meg néhány nagyméltóságnak.

10) A **nép lebecsülése** is tetten érhető. Ellentétben az 1996-os tervezettel, **itt a nép már nem alanya az alkotmányozásnak**, csak elviselője. A vitára feldobott **jelkép alternatívák** pedig azt sejtetik: polemizáljunk **csak a tölgyfa-koszorúról**, de alig(ha) lehet szavunk a közügyek alapkérdéseire. A hatalomnak jobb, ha rövid, talán a mainál is kisebb, **(tök)mag-alkotmány rangrejtve** születik. A tökmag illik ide: olcsón mérik, a futball-meccsen rágiák, zömét kiköpi, maradékát a szemébe dobják. A „magolás” hivatkozási és eskü-alapnak

megjárja (!). Egy **számon kérhető, normatív alaptörvény viszont veszélyes** volna (mint lett volna 89-ig). Így aztán **marad a totál-kétharmad**, és vele fennmarad a politika bornírt, harcias, lekezelő-késlekedő, csakis aktualitásokhoz illeszkedő, percértékű szokás-rendje.

Mindegy volna, mi lesz az alaptörvényben? Dehogyan! Az EU kötelező jogi normája felülírja a magyar alkotmányt, és az sem mentség pl. Strasbourg előtt, a Római Egyezményrel szemben, hogy nálunk ez alkotmányos tétel. Közelebbi kitekintés is adódnék. Szemléltetésül: base-ball ütőt szeretnének évókanálként felmutatni, eladni? Megvesszük, mert megérdemeljük? Momentán szlovák „nyelvtörő” példát – mutatis mutandis - idéznék. Ott kizárja magát a közszolgálatból a kettős állampolgár. Minálunk pedig bekövetkezhet, hogy **nem hajlandó felesküdni egy közszolga** majd arra az alkotmányra, amely A,B,C alapjogát csorbítja. Ez lesz majd az új, melegen ajánlott kitűző, s akinek nem tetszik, az majd „önként” kívül marad az államgépezeten. Így egy ellazsált légies alkotmány-tétel után jöhet olyan sarkalatos törvény, amitől falra másznánk, de már késő. Ne adjunk további tippeket!

Otto von Bismarck szerint minden magyar egy jogász és egy huszár keveréke. Ló még csak volna! De vajon, mit mondana ma a Vaskancellár, ha látná **a magukban akciózó honi alkotmányozókat: magas lovon, mentében?** Modern idők hasonlata? Az ország-vezetés *mint egy 180 „lovas” sportkocsi száguld a sztrádán, de az utat csak a visszapillantó tükörből nézi.* Ne a tükröt bánts, ha benne az orrod ferde!

Milyenek vagyunk gondolkodásra készítő dilemma idején-esetén? Brüsszeli beszólás ad választ: az angol ülve gondolkodik, a francia állva, az amerikai járkálva, a magyar utána (post festa). Nos, Talpra Magyar! - nyakunkon március idusa?!